

ДО ПИТАННЯ РОДИННИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЮРКА ЙОСИПОВИЧА ТЮТЮННИКА ТА ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА

У наукових матеріалах присвячених біографії українського військового діяча Ю.Й. Тютюнника, неодноразово траплялась інформація про його спорідненість з Т.Г. Шевченком. Виходячи з цього часто висловлюються припущення, що саме цей нібито факт і був визначальним фактором становлення Тютюнника як видатного українця. Однак у своїх спогадах, де він вказує прізвиська своїх деяких предків, інформації про родичів по матері з родини Бойків немає. Тому, на основі доступних архівних джерел, ми вирішили перевірити, а в результаті, спростували цей поширений міф і встановили реальне походження Юрка Йосиповича.

Ключові слова: Юрко Тютюнник, Тарас Шевченко, родина Тараса Шевченка, родоводи видатних українців, історія Звенигородщини, Будище Михайлівське, історичні міфи.

Ряд праць та матеріалів по біографії славетного полководця національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. Ю. Й. Тютюнника містять багато не уточненої інформації. Особливо це стосується походження Юрка Йосиповича, зокрема тема спорідненості з видатним українським поетом та художником Т.Г. Шевченком. Тому у даній розвідці на основі доступних архівних джерел спробуємо виявити ці неточності та виправити їх.

Гучним фактом, як вважалося до нині, з його життєпису був той, що він був внуком сестри Тараса Григоровича Шевченко – Ярини (12 (24) травня 1816 - 26 січня (7 лютого) 1865 рр.), по чоловікові Бойко, по материнській лінії. Згідно поширеної біографії Юрко (за святцями Георгій) Йосипович Тютюнник народився у селі Будище Пединівської волості Звенигородського повіту Київської губернії 20 квітня 1891 р. за ст. ст. у родині будищанських селян Йосипа *Корнійовича* та Марини *Федорівни* Тютюнників. Батьки Тютюнника нібито переїхали з Моринців [8]. Біограф Тютюнника О. Шатайло дає уточнення, що хрещення новонародженого хлопчика відбулось через 4 дні у сусідньому до Будища селі Майданівка [16, с. 16]. Дійсно у метричній книзі села Майданівка є запис про хрещення 25 квітня 1891 р. за ст. ст. новонародженого Георгія, який народився 24 квітня 1891 р. за ст. ст. у родині жителів села Будище Йосипа *Степановича* та Марини *Василівни* Тютюнників [7]. Якщо у даті народження загалом допустимі відхилення між офіційним записом та реальним народженням, однак, по-батькові обох батьків зазвичай фіксувались точно.

Ці дані підтверджуються і в записі про шлюб батьків Ю.Й. Тютюнника. Згідно інформації з метричної книги церкви св. Михайла с. Будище 20 травня 1874 р. за ст. ст. взяли шлюб жителі цього ж села Йосип Степанович Тютюнник 20 років та Марина Василівна Педан 20 років [10].

У такому разі варто глибше дослідити родовід матері Юрка Йосиповича. Проблемним питанням є дата її народження, оскільки у період приблизного народження Марини Василівни по віку як у с. Будище, так і в сусідніх селах Кирилівка, Майданівка та Пединівка, запису про народження не знайдено. Однак, 1 жовтня 1849 р. за ст. ст. у сім'ї батьків Марини народилась донька Марія [4]. Можна припустити, що має місце плутанина зі схожими іменами та типова для сповідних розписів похибка у віці. Вже у сповідному розписі будищанської церкви від 1866 р. у сім'ї Василя Петровича та Акилини Василівни Педанів є дочка Марина 14 років [13], а відхилення у 3 роки з реальним віком у даному типі документа є звичним явищем. 8 січня 1847 р. за ст. ст. житель с. Будище Василь Петрович Педан (у документі Педаненко) взяв шлюб з Акилиною Василівною

Осадчою (у документі Осадченко). Це повністю спростовує теорію про спорідненість Тараса Шевченка та Юрка Тютюнника по материнській лінії.

Щодо чоловічої лінії Ю. Тютюнника, то батько Йосип Степанович родився 4 січня 1854 р. по ст. ст. у родині Степана Михайловича та Пелагії Іванівни Тютюнників [11]. Побралися жителі села Будище 24-річний Степан Михайлович Тютюнник та 22-річна Пелагія Іванівна Андрущенко 16 жовтня 1829 р. за ст. ст. [5].

У своїх спогадах Ю. Тютюнник без точного датування дає правильні імена своїх пращурів, а також зазначає інформацію про роди з яких походив, котрі документально підтверджуються. Також він вказує, що у Будище переїхали з Моринців не його батьки, а його прадід Михайло [9]. Цікаво, що він у записі про шлюб з будищанкою Уляною Потєбенько є не жителем Моринців, а Кирилівки [12]. У ревізькій казці села Кирилівки 1795 р. Михайло Андрійович мав 20 років та вказаний робітником, приписаним до сім'ї вдови Єфросинії Пилипівни [3]. Також інформація про кирилівське походження прадіда Юрка Йосиповича є у ревізькій казці с. Будище 1811 р., де говориться про його переїзд туди у тому ж році [2]. Оскільки у ревізії 1795 р. та сповідному розписі 1801 р. с. Кирилівка сімей з прізвищем Тютюнник взагалі не знайдено [14], а у документах села Моринці воно регулярне, то, ймовірно, родоначальник будищанських Тютюнників родом саме звідти.

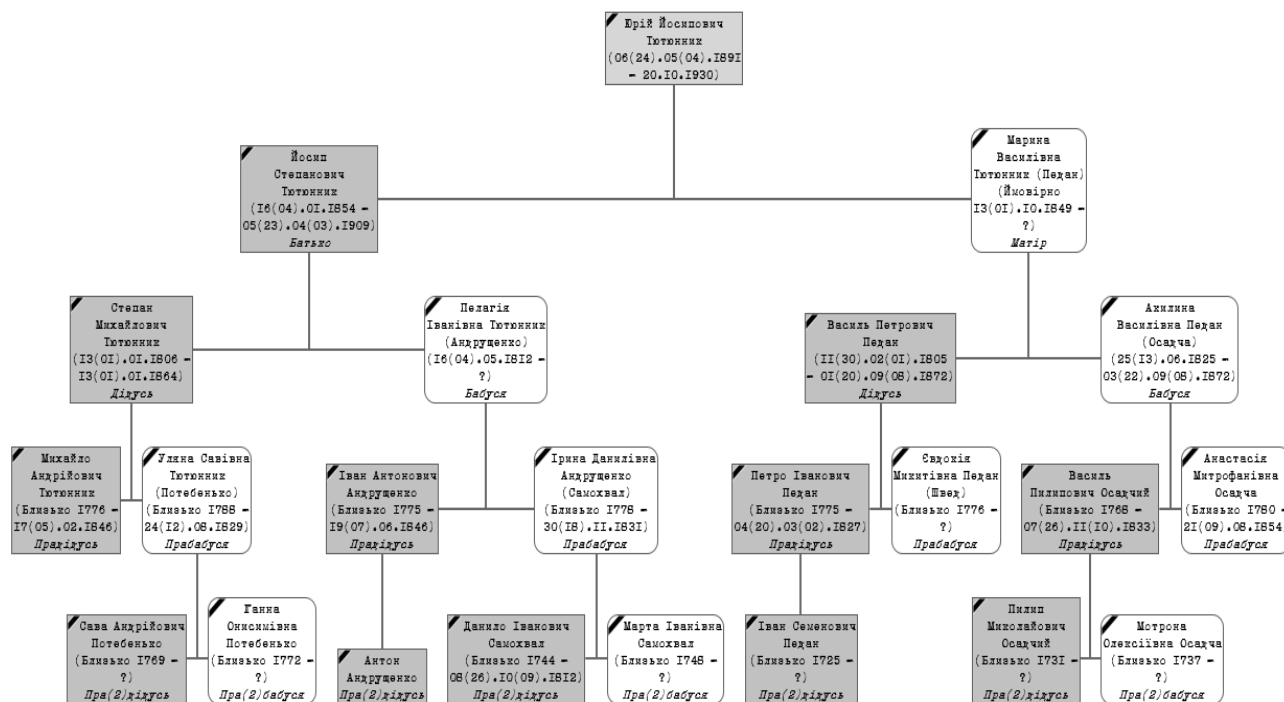
На кінець, варто зробити уточнення по даті смерті батька Ю. Тютюнника. О. Шатайло, на основі документів ЦДАВОВУ вказує на те, що батько Юрка Йосип Степанович помер у 1908 р. [15, с. 7]. Однак, справжня дата його смерті, згідно записів у метричній книзі с. Будище Пединівської волості 23 березня 1909 р. за ст. ст. Причиною смерті було запалення легень [6].

Таким чином за допомогою документів вдалось спростувати поширений міф з біографії Юрка Тютюнника, який ймовірно виник через географічну близькість сіл Кирилівка та Будище, які до того ж обидва були пов'язані з життям Тараса Шевченка. Дійсно у селі Будище та сусідніх селах справді проживали та проживають родичі Тараса Шевченка, зокрема автор книги «Історія села Будище» Іван Антонович Демченко (1921-1992), у якій він записав спогади та місцеві перекази про родину Юрка Йосиповича [1]. Спростування міфів і написання справжньої історії є одним із завдань вітчизняної історичної науки.

Список використаних джерел та літератури:

1. Демченко І. А. Село Будище Звенигородського району Черкаської області (зібрані та впорядковані матеріали) 1983 р. Машинопис набр. Бондаренко Л. А. 71 с. + Державний архів Черкаської області ф. Р-5629, оп. 1, спр. 1 (рукопис Демченка І. А.).
2. Державний архів Київської області ф. 280, о. 2, спр. 254, арк. 742 зв.
3. Державний архів Київської області ф. 280, о. 2, спр. 9, арк. 196 зв.
4. Державний архів Черкаської області ф. 152, о. 2, спр. 18, арк. 49-50 зв.
5. Державний архів Черкаської області ф. 152, о. 2, спр. 3, арк. 76 зв.-77.
6. Державний архів Черкаської області ф. 931, о. 1, спр. 700, арк. 147 зв.-148
7. Державний архів Черкаської області ф. 931, о.1, спр. 446, арк. 3 зв.-4.
8. Марченко В. А генералом став у 28 років // Невідома Черкащина (іст. сторінки «Нової Доби»). Черкаси, 2002. С. 18 – 33.
9. Файзулін Я. Невідомі спогади генерал-хорунжого армії УНР Юрія Тютюнника // Український історичний збірник 2011. Вип. 14. С. 290-302.
10. Центральний державний історичний архів України у м. Києві ф. 127, о. 1012, спр. 4459, арк.. 507 зв.-508.
11. Центральний державний історичний архів України у м. Києві ф. 127, о. 1012, спр. 2874, арк. 1550 зв.
12. Центральний державний історичний архів України у м. Києві ф. 127, о. 1012, спр. 1252, арк. 42
13. Центральний державний історичний архів України у м. Києві ф. 127, о. 1015, спр. 1103, арк. 193.
14. Центральний державний історичний архів України у м. Києві ф. 127, о. 1015, спр. 141, арк. 61-102.
15. Шатайло Олег Леонідович Генерал Юрко Тютюнник Львів : Світ, 2000. 140 с.

Генеалогічне дерево Ю.Й. Тютюнника

Складено Дєдушєм О.В. 2019